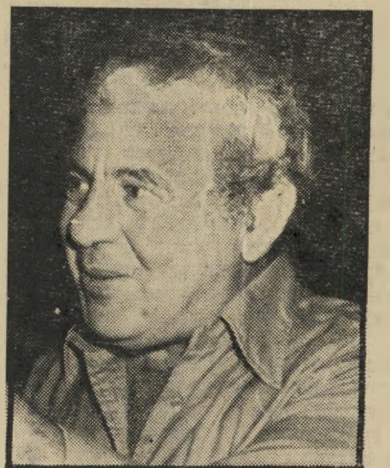

ארשת הנפנים של אלתרמן, שלונסקי, רטוש ואורי צבי גרינברג.

בעשור האחרון הפכה תל-אביב לעיר פרוטו ספרותית. עיר של רוץ ופירזון. האמת המרה היא, שמכל המיתוס המפואר, של יותר מחמישים שנה, נותרו רק שתי יצירות ממשיות. שהתמודדו עם העיר, עם זמיתום ועם המציאות המרה. שתי היצירות הן שואה 2 של עמוס קינן והסיפור אחרי הגשם של יצחק בן-נר, שפורסם בהארץ. אל אלה אפשר להוסיף אולי גם כמה מסיפורי של יותם ראובני, שהצליח אף הוא להתמודד עם אימתה ושקיעתה של העיר העברית הראשונה, בדרכו שלו.

כותב עמוס קינן בשואה 2: "אני שואל את עצמי אם תל-אביב שלי שצמיחה יחד עמי מן החולות והגיעה לגמר ביטולה יחד עמי, לא היתה אחת מן האשליה הלה, הממה אחרונה לעצי ענק שיוכח אין להם מקום בעולם, אקווריום לאחורני הדולפינים, מתנת פרידה על היצירות לכל הגזעים אותם היא מכחדה... אבי נולד בעיר שלא היו בה חילות. אני נולדתי בחולות שלא היתה עליהם עיר. אבי בנה על חילות ילדותי את עיר ילדותו..."

בשואה 2 מציג קינן חזות מחרידה על העיר העברית הראשונה, המיתוס שלה. ההימנות שבא, בהתחלה שוקע רחוב בורכוב. סך הכל רחוב די קטן, פתוח פתוח בני קומה אחת או לכל היותר שתיים. חנות מכולת עלובה ומולה הנות מכולת עוד יותר עלובה. אטליו קטן ולידו מנהל מצחין שבו שוחטים את העופות. קשה להבחין מרחוק מהו החומר שבו הולך הרחוב וטובע. מין בוי, שחור, ואולי ערפל סמוך, ואולי לבנה קרה, וחלתי... ולמן ליפשיץ, בני של הפחח ליפשיץ, כורע בתוך הבוץ ובידו רובה. הוא יורה אל תוך הבוץ, נרמה כאילו הוא שואג, אי שר, או רוקד... משונה מאד איך הרחוב שוקע. כאילו היה נדרה, נוטה על צידו האחד. הצד התחתון שוקע קודם, אחר כך האמצע, ורק בסוף, הצד השני... בקצה הנמוך ביותר, שדרה של עצי שקמים. שיריה של גמלים עוברת לאורך עצי השקמים. הגמלים עמוסים ויפויים. הגמלים

עמוס קינן נולדתי בחולות

מחרתים כועס, מנסים לטפס על עצי השקמים העתיקים... הנמלים שוקעים וי אותם השקמים העתיקים. דיליו'אנס רתום לשני סוסים מנסה להצות מחר מהר את שדרת השקמים, אך מאחר מדי. הסוסים צונפים, מודקפים על רגליהם האחוריות... באמצע הרחוב, בדיוק במרכז, מיגרש גדול. בקצהו האחד של המיגרש בית כנסת. בקצהו השני, צריף הצופים. הצריף פועדים בשורה, זוגות זוגות, בשר על שפתיהם. שירה אחר שירה נעלמת כבוץ תוך כדי שירה. כאשר שוקעת השירה האחרונה של הצופים מתחיל בית הכנסת לשקוע..."

בסיפורו אחרי הגשם מתאר הסופר יצחק בן-נר את תל-אביב עיר הפרוות. עיר ללא רחמים. הוא מתאר בסיפורו עולם של קרבות רחוב בנוסח התפוז המיאני. אלימות

אנתולוגיה ישראלית

שיר לים הנוראים

מאת: נתן זך

מחפיתם של רודפי השרדה מן ההתלהבות העקבה מדם מן הצדק הילודע רק את עצמו מן התם בעין הרוצח שלא ראה ולא שמע דבר שלא ננחם בלילות על כל עמל הימים

מן הבכי המצטוד של האלמנה התפלה המשלימה של האב מיגון החלשים וממלאי הטפסים מן הצחוק והבדיחה הגסה במסדרון של בית החולים להנחם על עמל הימים לארר את חרפת הלילות

מאשפת המלים המצחינה המגלה שהותיר הזמן מחכמת הפקיד הבכיר תושית קצין האספקה ערמת העתונאי הזמנית זמן הערמה הקלה

מקפסות השמורים במדבר הסיסמה המשדרת ברדיו מן העיר ההופכת שטה בנוי הכפר ההופך שטח משחרר מן הצות המוביל אל הקו הקול הצועק אחרי מן הפוליטיקה הבזומנית שזמניה הם פלי המשחית

שלא נדע את טעם הבוץ העקר המגיד עמידות לאחור את מזיגת השנאה והפחד את היד הבוטחת מדי בהעתיקה את הכתב מן הקיר את הקיר העתיק אשר בו יתחם הנופל על הרבו

במצוקת הימים הקרובה במסה הקרבה והולכת בעיר אשר אין בה מתם שמרנו מלקב אור יום שמרנו מן הגבורה השותקת ואינה עושה שמרנו מן העושים אשר גבורתם מעשים מן השיר ההופך פומן ושיר לכת ושיר אשכבה שמרנו מלשמר טובה לעצמנו אף לא לך במצוקת הימים הקרובה במסה הקרבה והולכת.

שבה מתמודדים שני מחנות - "נערי הגוש" ו"השלומניקים". תמונת תל-אביב של בן-נר קודרת לא פחות מזו של קינן, ודומה כי אף היא מעידה על שקיעה דומה. הוא כותב: "הרי אני נופל ונופל, כל הזמן, לתהום שאין קצה לה, הוא חושב, אבל הוא ממשיך ללכת. אין הוא יודע את עצמו. ברחוב בן-יהודה פינת רחוב תל-חי מתנבא גבר אחד מול קבוצת נערים. הארץ מלאה עתה טהם: משיחיים-שלי שוק, נביא-רחוב, חזוים, בעלי-אזכ, מנח" שים, מכשפים וקוסמים ואלכימאים המניפים ליצור נפס מלים, מצמוצים ישנים ו" משחת. והכל נכונים להאמין בכל דבר, עתה. שמים ללא כוכבים מעל רחוב בן-יהודה פינת רחוב טרומפלדור והגבר עומד באמצע הכביש, על ארנו הפוך, בגדיו האקי, כרסו משתפלת... פנפנסים ועיר הוא מאיר את פניו כדברו, למען יראה, וזהאור מרטט ונופל על רגליו... ברחובות מתכתשים צעירים שעברו מן הייאוש אל הדת, עם צעירים שעברו מן הייאוש אל אנשי השלום. 'שלום על ישראל' קוראים אנשי השלום * בקצב התלכותיהם. 'מטר

יצחק בן-נר נביא-רחוב

מרוכע שלום עדיף על קילומטר מרוכע מילחמה... רדומה. רדומה. השעה היא שתיים ושבע דקות אחרי הצות. בשדרות רומשילד העלו מכנינים מאנשי השלום מדורות מול מטה הגוש, ואלה עדיין מהביבות אורים ותוספות עשן, בגשם הרק... הוא מגיע אל יפו. ליד מטה המישמר, כבית-הספר 'עמל', פורקים עצירים מג" פוניות ומוליכים אותם, בשורה ארוכה, אל הבניין פנימה... וכך ממשיך ליברו של יצחק בן-נר באודיסיאה התל-אביבית יפואית שלו, תוך שהוא מביא מיפוי מדי-הים עד כדי חרדה של העיר תל-אביב, כמו אנשיה ואלומות הרוחניות והגופנית, כמו היתה לעיר שאיבדה כליל את החלומות שהיו למייסדיה.

גם יותם ראובני, בקובץ סיפוריו בעד החזיה, מתאר את החילון, איבוד המיתוס וההסתאבות של העיר העברית הראשונה. בכמה מקטעי הסיפור השערות על מותו של פיאר פאולו פאזולוני מצלית ראובני לתאר את אותו ניקוח אנשי גדול ואותנטי של הכרז שצמח מחולות הזהב. הוא כותב: "אתה מחויב בבית-השימוש של התחנה המרכזית ויוצא בעיקבות החייל, שמבבך ריחף על הזון שלו... אתה עומד בבית השימוש של התחנה המרכזית בתל-אביב, יוצא ומשוטט בין רציפים, באולם כניסה, וחוזר לבית-השימוש. מנזים מבט לעבר המשתנים... התיאורים המינימים של יש" ראל בסוף שנות ה-70 נקראים כעוד מצבת זיכרון שהונחה על גבי המיתוס של תל-אביב, החלומות והחזון.

תל-אביב שבפתח 1980 היא כרך בלא גשמה, חזון או ייעוד ספרותי. המעולים שבאחרוני סופריה מתארים בעבודותיהם את השידפון והפירזון של העיר העברית הראשונה ומגפצים את המיתוס שלה. האם זה חלום? או, אולי, המיתוס האמיתי של העיר הזאת?

* סיפורו של בן-נר פורסם בהארץ (20.4.1976) לפני "המהפך" וייסוד הנועת שלום עכשיו.

בימים אלה ראה אור, בהוצאת "הקיבוץ המאוחד", סיפורו של המשורר נתן זך, "צפונית מזרחית" שיר זה לקוח מתוכו.